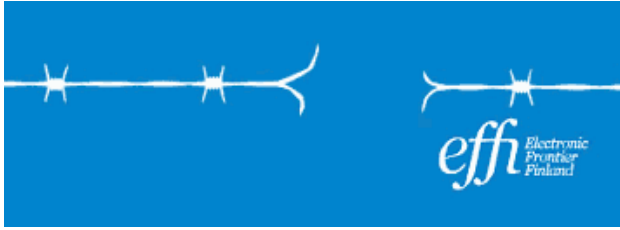

LAUSUMA
31.8.2020
Electronic Frontier Finland ry

VNK:n selvitys maalittamisesta / Selvityshenkilön lausumapyyntö

Electronic Frontier Finland – Effi ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa.

Effi on vuonna 2001 perustettu kansalais- ja asiantuntijajärjestö, joka puolustaa perus- ja ihmisoikeuksia digitaalisessa toimintaympäristössä. Näkökulmamme on erityisesti sähköisiä palveluja käyttävän kansalaisen tietosuojaa ja perusoikeuksia painottava.

Effin näkökulmasta ei ole syytä pyrkiä – kovin vahvasti tai lainkaan – estämään tai kriminalisoimaan sellaisia tilanteita, joissa yksittäinen henkilö yhden tai muutaman kerran julkaisee jostakusta jotain loukkaavaa tai lähettää tälle jonkinlaisen törkyviestin. Normaaliin elämään kuuluu, että on satunnaisesti sekä jonkinlaisen loukkauksen kohteena että tekijänä. Internetin myötä ennen toreilla tai kapakassa esitetyt yksittäiset tai muutamat ajattelemattomat/tyhmät/vihaiset kommentit leviävät hallitsemattomammin ja saavat aikaan osin odottamattomiakin kerrannaisvaikutuksia.

Saksan lainsäädännössä Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken (<http://www.gesetze-im-internet.de/netzdg/BJNR335210017.html>) sinänsä hyvältä vaikuttaa erilaisten toimijoiden erottaminen: kaupallisuus, koko, journalistinen/toimituksellinen sisältö. Laissa huomioidaan raportointivelvollisuus ja valitusten käsittely ja määritellään sanktiot rikkomuksista.

Ruotsin laki Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor vaikuttaisi koskevan rajoituksitta kaikkinaisia “sähköisiä ilmoitustauluja”, jolloin yksittäisten henkilöiden oletettaisiin nähtävästi moderoivan keskustelua kaupallisten tahojen tapaan. Tämä ei ole Effin mielestä suotavaa. Ruotsalaisessa Internetin vihapuhetta koskevassa tutkimuksessa (<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1210777/FULLTEXT02.pdf>) on havaittu suuria eroja maan eri osien välillä. Tutkimuksessa nostetaan esiin kehityskohteina mm. yhtenäisyys rikosilmoitusten hallinnoinnissa, hyödyttömät näennäistoiminnot ja resurssien

oikea kohdentaminen

Effi vastustaa ajatusta, että alustat/ylläpitäjät olisivat laillisessa vastuussa käyttäjien toiminnasta. Alustalle/ylläpitäjälle ei pidä säilyttää vastuuta tapauksissa, joissa on lainkaan epäselvää, onko kyse laittomuudesta. Tällaiset lait johtavat sananvapauden kapenemiseen, kun alustoilla/ylläpitäjillä, joilla ei välttämättä ole intressejä itse keskustelun sisältöä kohtaan, poistavat asioita varmuuden vuoksi välttääkseen vastuun. Tällöin lienee ilmeistä, että alustojen/ylläpitäjien useimmiten "kannattaa" valita linja, joka on itse asiassa lakia tiukempi ja siten johtaa lailla sääntelemättömään sananvapauden kapenemiseen koko yhteiskunnassa. 2000-luvulla sananvapauden tila on jo heikentynyt. Valvonta ja verkkosensuuri ovat levinneet globaalisti yhä hyväksyttävimmiksi käytännöiksi.

Kaupallisilla alustoilla on käytössä moderointia ja lisääntyvässä määrin tekoälyä sisältöjen käsittelyssä. Tällä hetkellä kaupallisten palveluiden käyttäjillä ei juurikaan ole mahdollisuuksia tehokkaasti valittaa palvelulle. Kaupallisten palveluiden käyttäjille on turvattava tehokas valitusmahdollisuus. Suurten kaupallisten alustojen vaikutusmahdollisuudet ja niiden väärinkäyttö esim. vaalivaikuttamisessa tai vainoamisessa ovat asia, jossa joudutaan tasapainottelemaan eri perusoikeuksien välillä. Alustojen monopolimainen asema tuottaa myös omat ongelmansa.

Effin näkökulmasta nykyinen lainsäädäntö tarjoaa jo runsaasti keinoja puuttua maalittamiseen, joka usein on esim. laittomia uhkauksia, vainoamista, viestintärauhan rikkomista, yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä tai kunnianloukkausta (Rikoslaki, 25 luku 7 §, 7a §, ja 24 luku 1a §, 8 §, 9 §). Yllytys ja avunanto on myös jo nykylaissa kriminalisoitu, mutta ilmeisesti ei suuressa määrin sovellettu maalittamistapauksissa, mahdollisesti siksi, että juttuja käsitellään erillisinä. Ongelma ei ole niinkään välineiden puutteessa, vaan siinä, että niitä ei käytetä.

Nykyylainsäädännössä ei sen sijaan riittävästi huomioida tilanteita, jossa suuri joukko henkilöitä tavalla tai toisella häiriköi yksityishenkilöä. Tällaiset jutut nähtävästi käsitellään nykyisin ikään kuin erikseen jokaisen yksittäisen epäillyn osalta, eikä huomioida sitä, että nimenomaan häirinnän joukkoluonne tekee siitä uhrin kannalta erityisen ahdistavaa. Yksittäinen teko erikseen tarkasteltuna voi vaikuttaa pieneltä, mutta yhteensä monesta pienestä teosta syntyy iso vahinko. Vastaavasti vaikka tekijöinä olisi yksi henkilö tai pieni joukko henkilöitä, mutta häiriköintiä automatisoidaan esim. bottien tai ohjelmien avulla, voisi kyseessä olla koventamisperusteena "massatoiminta".

Tätä voisi korjata lainsäädännössä joko soveltamalla esim. aiemmin mainittuja yllytystä ja avunantoa tai tuomalla lainsäädäntöön joukkoistetut rikokset, esimerkiksi "osallistuminen

04.09.2020 3(5)

joukkovainoamiseen”, ”viestintärauhan rikkominen joukolla” jne. Joukkoistettujen rikosmuotojen muotoilujen pohjaa voisi hakea nykyisestä rikosnimikkeestä ”tappeluun osallistuminen”. Joukkoistettujen rikosten pitäisi olla kaikissa tapauksissa yleisen syytteen alainen rikos (eikä siis asianomistajarikos, kuten tällaiset rikokset yleensä ovat).

Vihapuhe rikoksista tai maalittamisesta tehdään yhä enemmän ilmoituksia, mutta esitutkintaan johtaa harva ja syytteeseen vielä harvempi tapaus. Tämä kertoo selvästi siitä, että nykyisin välineitä ei hyödynnetä. Sen sijaan puhutaan resurssien puutteesta tai lainsäädännön uudistamistarpeista. Maalittamisen osalta olisi syytä luoda poliisille ja syyttäjille hyvien käytäntöjen opas, jos moista ei jo ole olemassa, ja oppaassa on syytä painottaa tämänhetkisen lainsäädännön keinojen hyödyntämistä.

Electronic Frontier Finland – Effi ry

Leena Romppainen

puheenjohtaja

Liite, poimintoja rikoslaista <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Rikoslain 25 luku

7 § (21.4.1995/578)

Laiton uhkaus

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 a § (13.12.2013/879)

Vainoaminen

Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, vainoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslaki 24 luku

1 a § (13.12.2013/879)

Viestintärauhan rikkominen

Joka häirintätarkoituksessa toistuvasti lähettää viestejä tai soittaa toiselle siten, että teko on omiaan aiheuttamaan tälle huomattavaa häiriötä tai haittaa, on tuomittava viestintärauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

8 § (13.12.2013/879)

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

Joka oikeudettomasti

1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai

2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville

esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, on tuomittava yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä sakkoon.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen

on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

9 § (13.12.2013/879)
Kunnianloukkaus

Joka

1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka

2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista,

on tuomittava kunnianloukkauksesta sakkoon.

Kunnianloukkauksesta tuomitaan myös se, joka esittää kuolleesta henkilöstä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkauksena ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Rikoslain 5 luku, 5 § (13.6.2003/515)
Yllytys

Joka tahallaan taivuttaa toisen tahalliseen rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen, tuomitaan yllytyksestä rikokseen kuten tekijä.

6 § (13.6.2003/515)
Avunanto

Joka ennen rikosta tai sen aikana neuvoin, toimin tai muilla tavoin tahallaan auttaa toista tahallisen rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisessä, tuomitaan avunannosta rikokseen saman lainkohdan mukaan kuin tekijä. Rangaistusta määrättäessä sovelletaan kuitenkin, mitä 6 luvun 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa sekä 2 ja 4 momentissa säädetään.

Yllytyksestä rangaistavaan avunantoon rangaistaan avunantona.